

3. Горностай П.П. Формирование психологической готовности старшеклассников к педагогической деятельности : автореф. дисс. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 / Павел Петрович Горностай. – К., 1988. – 149 с.
4. Дурай-Новакова К.М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности : автореф. дисс. ... д-ра пед. наук. : спец. 13.00.04 / К.М. Дурай-Новакова. – М., 1983. – 32 с.
5. Дьяченко М.И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И. Дьяченко. – Мн.: Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
6. Карамушка Л.М. Психологія управління закладами середньої освіти : [монографія] / Л.М. Карамушка. – К. : Ніка-Центр, 2000. – 332 с.
7. Керницький О.М. Теоретичний аналіз проблеми формування психологічної готовності курсантів-льотчиків до військово-професійної діяльності / О.М. Керницький // Військова освіта : [зб. наук. пр.]. – 2003. – №14. – С. 50–59.
8. Кокун О.М. Зміст та структура психологічної готовності фахівця до екстремальних видів діяльності / О.М. Кокун // Проблеми екстремальної та кризової психології : зб. наук. праць. – Вип. 7. – Х. : УЦЗУ, 2010. – С. 182–191.
9. Колосова Н.М. Підготовка майбутніх вихователів до педагогічної підтримки дітей дошкільного віку : автореф. дис. канд. пед. наук. : спец. 13.00.04 / Н.М. Колосова ; Кримський гуманітарний університет. – Ялта, 2012. – 19с.
10. Кондратенко Р.В. Формування готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до виховання відповідальності у дітей старшого дошкільного віку : автореф. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 теорія і методика професійної освіти / Руслана Василівна Кондратенко. – Кривий Ріг, 2009. – 20 с.
11. Кричевский Р.Л. Руководство малой группой / Р.Л. Кричевский, Е.М. Дубовская // Психология малой группы. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1991. С. 173–192.
12. Левінець Н.В. Формування професійної готовності майбутніх вихователів до здійснення фізичного виховання дошкільників на засадах народних традицій : дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Наталія Валентинівна Левінець ; НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К., 2007. – 209 с.
13. Маслов В.І. Наукові основи та технології компетентного управління загальноосвітнім навчальним закладом : [монографія] / В.І. Маслов, О.С. Боднар, К.В. Гораш. – Тернопіль : Крок, 2012. – 320 с.
14. Максименко С.Д. До проблеми розробки освітньо-кваліфікаційної характеристики сучасного психолога / С.Д. Максименко, Т.Б. Ільїна // Проблеми підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів ; за ред. С.Д. Максименка. – К.-Тернопіль : Ніка-Центр, 2002. – С. 7–17.
15. Матохнюк Л.О. Формування психологічної готовності майбутніх інженерів-прикордонників до професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 / Людмила Олександрівна Матохнюк ; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2006. – 20 с.
16. Моляко В.А. Психологическая готовность к труду на современном производстве / В.А. Моляко, М.Л. Смольсон. – К., 1985. – 14 с.
17. Мусатов С.О. Актуальна готовність вчителів до взаємодії з учнями / С.О. Мусатов, В.М. Злишков, Н.Н. Хомутинникова, Н.В. Кузьменко // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – №2 – С. 4–18.
18. Семиченко В.А. Психология деятельности / В.А. Семиченко. – К. : Издатель Эшке А.Н., 2002. – 248 с.
19. Степаненко О.І. Формування готовності викладачів вищих навчальних закладів МВС України до попередження та розв'язання професійних конфліктів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Олена Іванівна Степаненко ; ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. – К., 2012. – 22 с.
20. Прядко Н.О. Формування психологічної готовності вчителя до регуляції взаємин між старшокласниками : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 / Наталія Олександрівна Прядко ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2006. – 20 с.
21. Тарновская А.С. Формирование психологической готовности студентов университета к педагогической деятельности в школе : автореф. дисс. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 / Александра Семеновна Тарновская ; НИИ психологии УССР. – К., 1991. – 20 с.
22. Хлівна О.М. Формування психологічної готовності до роботи з обдарованими дітьми у студентів педучилища : дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 / Олександра Миколаївна Хлівна. – К., 1999. – 159 с.
23. Хрущ-Ріпська О.В. Психологічні засади формування у студентів педвузу готовності до майбутньої професійної діяльності (на матеріалі музикових) : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 / Олена Василівна Хрущ-Ріпська ; Ін-т психології ім. Г.С. Костюка. – К., 1998.
24. Проблемы руководства научным коллективом: опыт социально-психологического исследования / Ин-т истории естествознания и техники АН СССР ; [под ред. М.Г. Ярошевского]. – М. : Наука, 1982. – 314 с.

УДК 159.9.07

ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

О.Б. Емішянц

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри загальної психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються цілі, завдання, методи, техніки та прийоми психологічного консультування, які застосовуються в роботі психолога різних теоретичних напрямів для усвідомлення клієнтом, що саме він і є тією людиною, яка повинна вирішувати, діяти, змінюватися, актуалізувати свої здібності, самовдосконалюватися.

У статті констатовано, що розпізнавання поведінкових та емоційних стереотипів можна здійснювати за допомогою вивчення захисних механізмів особистості.

Ключові слова: психологічне консультування, реорієнтація, захисні механізми, інтенціональність, операціоналізація поведінки, попередження рецидивів.

В статье рассматриваются цели, задачи, методы, техники и приемы психологического консультирования, которые используются в работе психолога разных теоретических направлений для осознания клиентом, что именно он и есть тот человек, который должен решать, действовать, изменяться, актуализировать свои способности, самосовершенствоваться.

В статье констатировано, что поведенческие и эмоциональные стереотипы можно определить с помощью изучения защитных механизмов личности.

Ключевые слова: психологическое консультирование, реориентация, защитные механизмы, интенциональность, операціоналізація поведінки, предупреждение рецидивов.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Психологічне консультування виникло у відповідь на запит людей, що не мають клінічних порушень, проте потребують психологічної допомоги. Тому в психологічному консультуванні ми стикаємося передусім з людьми, що зазнають труднощів у повсякденному житті. Коло проблем дуже велике: труднощі на роботі (незадоволення роботою, конфлікти з колегами, з керівництвом, можливість звільнення), проблеми в особистому житті та негарзди в сім'ї, погана успішність в школі, невпевненість у собі, сумніви в прийнятті рішень тощо. В поле зору психологічного консультування потрапляють найрізноманітніші проблеми, що підвищує інтерес у нашій країні до проблем психологічного консультування. Актуальність цієї статті пов'язана з необхідністю професійної підготовки спеціалістів прикладної психології.

Стаття має за мету розглянути основні цілі, завдання, методи, техніки та прийоми психологічного консультування різних напрямів.

РЕЗУЛЬТАТИ ТЕОРЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ

Предмет психологічного консультування відображається в різноманітності визначень. Так, ліцензійна комісія Асоціації службовців і менеджерів США, що видає дозвіл на приватну практику, пропонує наступне визначення: «Консультування – це сукупність процедур, спрямованих на допомогу людині у розв'язанні проблем і ухваленні рішень щодо професійної кар'єри, шлюбу, сім'ї, вдосконалення особистості і міжособистісних відносин» [2].

Н. Burks і В. Steffire (1979) пропонують дещо ширше визначення консультування: «Консультування – це професійне ставлення кваліфікованого консультанта до клієнта, з метою привести клієнта до розуміння того, що відбувається в його життєвому просторі й усвідомлено досягти поставленої мети на основі вибору» [2].

Є багато схожих визначень, і усі вони включають декілька основних положень:

- консультування допомагає людині обрати і діяти за власним розсудом;
- консультування допомагає навчатися новій поведінки;
- консультування сприяє розвитку особистості.

Консультування спрямоване на те, що незалежна, відповідальна особистість здатна у відповідних обставинах приймати самостійні рішення, а консультант відповідає принципам консультування та створює умови, які заохочують вольову поведінку клієнта.

Психологічне консультування має свої принципи, цілі, завдання.

Засновник клієнт-центрованої терапії К. Роджерс виділив три основні принципи психологічного консультування:

- кожна особистість володіє безумовною цінністю і заслуговує на повагу як таку;
- кожна особистість має право брати відповідальність за себе;
- кожна особистість має право обирати цінності й цілі, приймати самостійні рішення [2].

Консультант приймає клієнта як унікальну, автономну особистість, за якою визнається і поважається право вільного вибору, самовизначення, право жити власним життям. Тим більше слід визнати, що будь-яке навіювання або тиск заважає клієнтові взяти відповідальність на себе і конструктивно розв'язувати свої проблеми.

Питання визначення цілей консультування не є простим, оскільки залежить від потреб клієнтів, що звертаються по психологічну допомогу, і теоретичної орієнтації самого консультанта. Проте існують універсальні цілі, які визначені представниками різних психологічних шкіл:

- сприяти зміні поведінки клієнта для підвищення продуктивності його життя, відчуття задоволеності життям;
- розвивати навички подолання труднощів у нових життєвих обставинах;
- забезпечити ефективне прийняття життєво важливих рішень [2].

Визначаючи завдання психологічного консультування, слід зазначити, що існує безліч навичок, якими можна оволодіти під час консультування: самостійні вчинки, розподіл часу і енергії, оцінка наслідків ризику, дослідження поля цінностей, в якому відбувається ухвалення рішень, оцінка якостей своєї особистості, подолання емоційних стресів, розуміння впливу установок на прийняття рішень. Неналагодженість спілкування – це ще одна сфера життя людини, де виникають проблеми. Спілкування займає значну частину життя, і в багатьох виникають труднощі з приводу недостатніх соціальних навичок, акцентуацій власних характерологічних рис або інших причин. Це може призводити до конфліктів, як-от: родинні конфлікти дорослих чи проблеми взаємовідносин дітей. Метою консультанта виступає покращення якості життя клієнтів за допомогою навчання конструктивної побудови міжособистісних відносин.

У консультуванні необхідно прагнути до максимальної свободи клієнта (враховуючи соціальні обмеження), а також до розвитку здатності клієнта контролювати своє оточення і власні реакції.

Цілі психологічного консультування складають континуум, на одному полюсі якого – загальні, глобальні, перспективні цілі, а на іншому – специфічні, конкретні, короткострокові цілі. Цілі консультування не обов'язково знаходяться в протиріччі – просто представники шкіл, що орієнтовані на перебудову особистості, роблять акцент на перспективні цілі, а представники шкіл, що орієнтовані на зміну поведінки клієнта, більшого значення надають конкретним цілям.

Попри деяку спільність цілей психологічного консультування, основні психологічні школи мають розбіжності в їх розумінні.

Мета класичного психоаналітичного напрямку – перевести в свідомість витіснений у несвідоме матеріал; допомогти клієнтові відтворити ранній досвід і проаналізувати витіснені конфлікти.

Мета адлеріанського напрямку – трансформувати цілі життя клієнта; допомогти йому сформуванню соціально значущі цілі і корегувати помилкову мотивацію за допомогою отримання відчуття рівності з іншими людьми.

Мета біхевіорального напрямку (терапії поведінки) – виправити неадекватну поведінку і навчити ефективної поведінки.

Мета гуманістичного напрямку – створити відповідний клімат консультування, сприятливий для самодослідження і розпізнавання чинників, що заважають зростанню особистості.

Цілі консультанта і клієнта стикаються, хоча кожен консультант має на увазі свою систему загальних цілей, що відповідає його теоретичній концепції, а кожен клієнт – свої індивідуальні цілі, що привели його до психолога. Дуже часто формулювання цілей відбуваються в процесі консультування при взаємодії консультанта з клієнтом. Реалізація цілей консультанта залежить від потреб і очікувань клієнта. Для успішного поєднання загальних завдань і конкретних цілей клієнта, необхідно від самого початку поставити клієнтові питання: «Чого Ви чекаєте від нашого спілкування?», «Які Ваші бажання?» тощо. Клієнти, як правило, мають лише найзагальніше уявлення про те, що таке психологічне консультування і чого чекати від співбесіди. Коли клієнт не володіє жодною інформацією про консультування, він нездатний належним чином сформулювати мету. Якщо ми інформуємо клієнта про тривалість бесід і взагалі про те, що зазвичай відбувається під час консультативних зустрічей, йому легко зрозуміти можливості і обмеження консультування. Більшість клієнтів приходять на психологічне консультування, сподіваючись, що консультант відразу надасть якусь допомогу. В цій ситуації консультант повинен пам'ятати головну мету консультування – допомогти клієнтові зрозуміти, що саме він і є тією людиною, яка повинна вирішувати, діяти, змінюватися, актуалізувати свої здібності.

Головним завданням психоаналізу є вивчення підсвідомого, що керує людиною. Психолог, працюючи з клієнтом з позиції психоаналітичної теорії, прагне того, щоб клієнт усвідомив свої підсвідомі процеси та навчився на них впливати. Ця теорія стверджує, що стійкі особистісні характеристики формуються дуже рано. В подальшому житті ці дитячі стереотипи розповсюджуються на усі сфери життєдіяльності особистості. Життя людини визначається її минулим. Психолог визначає ці стереотипи, встановлює зв'язок з досвідом дитинства. В подальшому думки та дії клієнта визначаються в термінах психоаналізу, тобто інтерпретуються.

З. Фройд сформулював теорію розвитку особистості, визначив періоди, що реалізують різні завдання розвитку особистості, та описав кризи цього розвитку. Психолог працює із змістом цих криз та допомагає людині досягти інтенціональності.

Розпізнавання поведінкових та емоційних стереотипів можна здійснювати за допомогою вивчення захисних механізмів особистості. Психоаналітична консультація визначає своїм центром усвідомлення причин проблем клієнта. Буває достатньо досягти інсайту як моменту усвідомлення, для особистісних змін.

Особистісні конфлікти З. Фройда визначав в термінах «Воно», «Я» та «Супер Я». В сучасній модифікації завданням психолога є знаходження за допомогою «Я» особистості несуперечливих відносин між «Воно» та «Супер Я». «Воно» – це область підсвідомого, «Супер Я» – це те, що особистість набула в процесі соціалізації, «Я» – Провідник між «Воно» та «Супер Я». Сильне, регулююче «Я» – важлива умова досягнення інтенціональності.

Оскільки основним завданням «Я» залишається зберігання балансу між зовнішніми (соціальними) силами, що діють на особистість, та внутрішніми (підсвідомими), в такому разі психолог завжди стикається із захисними механізмами особистості. І навіть незалежно від теоретичної орієнтації в своїй роботі, психолог-консультант може використовувати вплив захисних механізмів на особистість [1] (табл. 1).

Таблиця 1

Основні психологічні захисні механізми за П. Лейстером

Ідентифікація	
Переваги	Недоліки
Завдяки інтроєкції – формуванню «Супер Я» – приймаються норми, що приносять звільнення від конфліктів	Контролер «Супер Я» перетворюється на внутрішнього тирана. Людина стає «рабом» інтроєкційних норм і тому втрачає свободу. Через ідентифікацію з агресором й авторитетом у подальшому розповсюджується принцип: те, як зі мною поведуться, таким чином і я роблю іншим.
Витіснення	
Переваги	Недоліки
Нездійснені бажання і неприйнятні уявлення витісняються із свідомості заради спокою, що приносить миттєве звільнення	Виконання вимагає енергії для його підтримки. Проблема не розв'язується, вона залишається, і це – загроза психічному здоров'ю

Проекція	
Переваги	Недоліки
Можна не бачити власних недоліків та ще критикувати за це інших. Можна боротися з власними помилками операційно, а не глобально змінюючи свій світогляд	Ускладнюється самопізнання і самовдосконалення особистості. Неможливе об'єктивне сприйняття зовнішнього світу. Проекція майже не усвідомлюється особистістю, це позбавляє її реалістичності
Створення симптомів	
Переваги	Недоліки
Агресія проти самого себе – самоагресія, що веде до пригнічення власного життя і пошуку співчуття	Симптоми становляться хронічними
Заміщення	
Переваги	Недоліки
Здоровіший захисний механізм, ніж «утворення симптомів», оскільки здійснюється не на власному тілі, а переноситься на інший об'єкт	Той, хто відреагував, відчуває звільнення, але при цьому часто страждає інший об'єкт, на який було перенесено «заміщення». Заміщення може мати соціально-негативні наслідки. Той, що відреагував, отримує нову фрустрацію, коло замикається і «бумеранг» повернеться до нього
Сублімація	
Переваги	Недоліки
Енергія напруження переводиться в діяльність, що заохочується суспільством: кар'єра, творчість, спорт тощо	Причини напруження не зникають, тому виникає усвідомлений (більше або менше) стан фрустрації
Створення реакцій	
Переваги	Недоліки
Маскування вже наявних відчуттів, зменшення напруги за рахунок нового вигляду взаємодії	Утворення реакцій приводить до брехні, яка затягує і саму людину, і людей, що оточують його
Втеча	
Переваги	Недоліки
Людина уникає критики і завдяки цьому – фрустрації	Позиція спостерігача зменшує продуктивність і активність людини, в майбутньому виникають проблеми з саморегуляцією
Раціоналізація	
Переваги	Недоліки
Підшукуються обґрунтування своїх дій, що приховують дійсні мотиви. У боротьбі з зовнішньою критикою слугує збереженню самоповаги і самоствердженню	Ділове і конструктивне обговорення проблеми усувається, людина сама собі створює перешкоду, щоб з точки зору інших людей виглядати краще
Оглушення	
Переваги	Недоліки
Завдяки алкоголю або наркотизації усуваються конфлікти, фрустрації, страхи, провини та досягається відчуття сили. Це спасіння від дійсності	Залежність від алкоголю і наркотиків. Зміна органічних структур організму, хвороба
Екранування	
Переваги	Недоліки
Відгородження від психічних завантажень, депресивних настроїв, страхів, відбувається в короткий термін. Виникає відчуття спокою, стабільності, розслаблення, врівноваженості і, як наслідок, задовільне тимчасове звільнення	Симптоми зникають без усунення причин. Це приводить до накопичення негативних переживань
Тлумачення безсиллям	
Переваги	Недоліки
Людина уникає розв'язання проблем, апелюючи до власного безсилля і переоцінки обставин. Дозволяє собі бути бездіяльним в цьому питанні	Психологічні проблеми не усуваються, а розповсюджуються далі. З'являється небезпека маніпуляцій
Гра ролей	
Переваги	Недоліки
«Маска ролі» приносить безпеку. Потреба в безпеці сильніше, ніж блокована свобода самовираження індивідуальності	Нездатність знайти себе за надією маскою, запрограмованою роллю
Окам'яніння, придушення почуттів	
Переваги	Недоліки
Ділова маска, картина повної беземоційності, психічної незворушності. «Панцир на почуттях» не дозволяє людині проявляти емоції зовнішньо і бути емпативною особою. Людина орієнтується на поведінку автомата	Міжособистісні контакти збіднюються, пригнічені відчуття лягають вантажем на органи і м'язи. Хто не дозволяє собі бути емоційним, той стає хворим тілесно та психічно

Важливими механізмами психологічного захисту виступають також фіксації (затримка на одній стороні розвитку), регресія (повернення під час загрози стресу на більш ранню стадію розвитку), перенесення несвідомих переживань у фізичну сферу (наприклад, у головний біль), провокаційна поведінка (демонструвати таку поведінку, щоб людина була вимушена проявляти такі почуття, на які нездатна сама провокуюча особа, наприклад любов або гнів).

У процесі інтерв'ю психолог застосовує наступні прийоми:

1. «Аналіз символів повсякденності», наприклад, спрямована асоціація клієнта на задане слово.
2. «Фройдівська помилка» – це помилки, обмовки клієнта, що свідчать про підсвідомі почуття, теми життя.
3. Аналіз сновидінь через потік вільних асоціацій з приводу змісту сну.
4. Аналіз опору як прояв більш широкого механізму витіснення.
5. Аналіз змісту переносу клієнта. Це стосується і психолога. Зворотний перенос – це зміст почуттів психолога до клієнта. Психолог повинен ідентифікувати, зрозуміти та відпрацювати свої почуття до клієнта [1].

Усвідомлення власних почуттів до клієнта та вміння керувати ними – складова роботи практичного психолога будь-якого напрямку.

Головним завданням адлеріанського напрямку є усвідомлення деструктивних моментів приватної логіки, що сформувалася в дитинстві (стилю життя, головного життєвого принципу), переорієнтація та навчання нових патернів поведінки, насичення приватної логіки клієнта конструктивними елементами (цілями, поведінкою, емоціями).

Основними техніками та прийомами адлеріанського психологічного консультування є:

1. «Збір інформації» (за допомогою запитань психолог висвітлює проблему, з'ясовує емоційний стан та почуття клієнта на той час).
2. Техніка позитивного відстежування (виводить клієнта із стану безпомічності та заблокованості, розглядає, які ресурси розв'язання проблеми клієнт не бачить або забув).
3. «Ранні спогади» (глибинний метод, який у консультуванні розглядається як проєкція погляду на себе, на оточуючих, на життя в цілому).
4. «Улюблена казка» (прослідковуються теми життя, до яких клієнт проявляє небайдужість).
5. «Сімейна історія» (відображає те, чого очікують від клієнта референтні оточуючі).
6. «Ритуал об'єднання» (техніка домашнього завдання, що спрямована на виконання таких вправ, ігор, роботи, які об'єднують членів родини).
7. «Ритуал свята» (техніка домашнього завдання, яка акцентує результат нової конструктивної поведінки).
8. «Використання метафор» (відображає альтернативний погляд клієнта на проблему).
9. «Переключення ярликів» (техніка надання позитивних «ярликів» поведінці або характеристикам особам – учасникам проблеми).

Робота з позиції психоаналітичної теорії вимагає від психолога інтелектуальної дисципліни, компетентного володіння техніками та прийомами.

Головним завданням біхевіорального напрямку в психологічному консультуванні є визначення проблеми через операціоналізацію поведінки та позитивна зміна життєвих умов. Психолог-біхевіорист робить акцент на конкретних діях та вчинках клієнта та будує програму роботи спільно з ним. Серед процедур найбільш популярними є такі, що спрямовані на зміну поведінки та її підтримку в повсякденному житті:

1. «Тренування наполегливості» (дозволяє клієнту подолати безпомічність та неадекватність).
2. «Рольова гра» (за допомогою відкритих й закритих питань, директив та перерахування альтернатив відбувається моделювання бажаної поведінки).
3. «Тренування релаксації» (цілеспрямоване зниження рівня тривожності, фобії).
4. «Стратегія попередження рецидивів» (програма, що спрямована на підтримку впевненості в собі, потрібної позитивної поведінки. Обговорюються ситуації з високим рівнем ризику, люди, події, місця, що провокують зрив). Програма дає можливість клієнту контролювати себе в складних ситуаціях. Стратегії попередження рецидивів класифікуються за категоріями: передбачення складних ситуацій, регулювання думок та почуттів; визначення необхідних додаткових навичок, розбудова сприятливих послідовностей [1].

Проблема попередження рецидивів існує в будь-якому напрямку психологічного консультування і саме тому заслуговує уваги практичних психологів.

Головним завданням психолога, що працює в гуманістичному напрямі (зокрема, в межах клієнт-центрованої терапії та гештальтпсихології), виступає бажання якнайбільше зрозуміти світ клієнта і підтримати його під час прийняття відповідального рішення.

Методи взаємодії психолога та клієнта спрямовані на підтримку в нього прагнення до максимальної самоактуалізації:

1. «Метод порожнього крісла» (допомагає побороти неприємні відчуття, пережити їх в менш загрозливих обставинах. Ця техніка забезпечує «зіткнення під прикриттям», в яких протагоніст повністю контролює ситуацію).

2. Сприйняття «Тут і зараз» (допомагає особі інтегрувати відчужені частини свого Я. Цими відчуженими частинами можуть бути визначені відчуття або форми поведінки, пов'язані з певними незавершеними, невідреагованими ситуаціями в минулому, внаслідок яких людина живе не «тут і зараз», а в світі минулого або фантазій). Інколи гештальт-терапія енергійно змушує людину протистояти власним відчуттям і поведінці.

3. «Директивність» (переконання клієнта, вказівка на його проблеми, що потребують корекції, інтерпретація результатів тестів і використання специфічних питань).

4. Діалог «Верхньої собаки» – авторитарної, директивної, та «Нижньої собаки» – пасивної, з відчуттям провини, що шукає пробачення.

5. «Фіксоване відчуття».

ВИСНОВКИ

Ґрунтуючись на проведеному теоретичному аналізі, можна зробити висновок про те, що психологічне консультування – це той метод, який здатен допомогти клієнту проаналізувати конфлікти, що були витіснені; трансформувати цілі життя; усвідомити причини, що заважають бути людині щасливою; допомогти виправити неадекватну поведінку й навчити ефективній. У душевному житті людини наступає етап, який є підготовкою до подальшого руху в розвитку особистості. Реорієнтація – це не зміна життєвого курсу як такого, а пошук нових орієнтирів, які допоможуть людині позбутися психологічного дискомфорту в своєму житті. Це позбавлення від деструктивних моментів життєвого стилю та визначення стратегій і тактик нової конструктивної поведінки людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова Г.С. Введение в практическую психологию / Г.С. Абрамова. – Екатеринбург : Деловая книга, 1998. – 368 с.
2. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. – М. : Академический проект, 1999. – 240 с.

УДК 159.92

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ КРЕАТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ЗА ФАКТОРОМ «ОРИГІНАЛЬНІСТЬ» ЗА МЕТОДИКОЮ ДЖ. ГІЛФОРДА ТА Є.П. ТОРРЕНСА

О.О. Загребельна

*викладач кафедри психології Горлівського інституту іноземних мов
Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»*

У статті представлено експериментальний аналіз дослідження креативності та творчого мислення дітей старшого дошкільного віку з обмеженими можливостями за методикою Дж. Гілфорда, Є.П. Торренса (модифікація Є.І. Туник) у порівнянні з дітьми з нормальним фізичним розвитком за фактором «оригінальність».

Ключові слова: дитина з обмеженими можливостями, креативність, обдарованість, оригінальність.

В статті представлено експериментальний аналіз дослідження креативності та творчого мислення дітей старшого дошкільного віку з обмеженими можливостями за методикою Дж. Гілфорда, Є.П. Торренса (модифікація Є.І. Туник) у порівнянні з дітьми з нормальним фізичним розвитком за фактором «оригінальність».

Ключевые слова: ребенок с ограниченными возможностями, креативность, одаренность, оригинальность.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Прояви обдарованості «звичайних» дітей та дітей з фізичними вадами проявляються та починають розвиватися у період готовності до школи, що й обумовило велику зацікавленість багатьох психологів. Тому в цей час можна спостерігати й сплеск проявів інтелектуальної або творчої обдарованості дітей, їх здібностей та здатності до того чи іншого виду занять. Проте розвиток цих проявів обдарованості відбувається по-різному в зазначених групах дітей. В той час коли «звичайні» діти в силу особливостей свого віку надають перевагу рухливим іграм, діти з фізичними вадами, які частіше за все не мають такої можливості, займаються навчанням, розвивають свої здібності.

У результаті цього перед нами постала **мета** – дослідити особливості проявів інтелектуальної та творчої обдарованості дітей з особливими потребами, теоретично обґрунтувати та виявити різницю між «звичайними» обдарованими дітьми та обдарованими дітьми з фізичними вадами.

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

За основу експериментально-методичної бази було взято методику «Творче мислення» (Дж. Гілфорд, Є.П. Торренс, модифікація Є. Туник) [2, 707]. Апробація методики та саме дослідження проходило на базі соціального центру «Надія», що займається розвитком, корекцією та реабілітацією дітей-інвалідів, та у ДНЗ №2 «Усмішка» м. Горлівки Донецької області. З кожного з закладів були задіяні діти з ознаками творчої та інтелектуальної обдарованості. На базі соціально-реабілітаційного центру проводилося індивідуальне тестування дітей з обмеженими можливостями у кількості одинадцятьох осіб старшого